

Vart styr styrmedelsutredningen?

Det händer att en regering vill begrava en svår eller känslig fråga genom att låta utreda den. Den sk. Styrmedelsutredningen (KN 2024:07) kan vara ett exempel på det. Den ska utreda vilka ytterligare styrmedel, som ska användas för att åstadkomma ett fossilfritt Sverige till 2045. Detta trots att det redan finns ett förslag på hur styrmedel lämpligen kan utformas för att nå klimatmålen och anpassa dem till EUs villkor (Hassler 2023).

I regeringens direktiv får utredaren veta att målet ska uppnås utan att det leder till "hämmande regelverk" (sid 1). Det är en märklig formulering, eftersom regelverks uppgift är att vara hämmande. Hämmar de ingenting, är de meningslösa. Styrmedel är likartade; de styr genom att hämma vissa beteenden till förmån för andra. En utveckling utan styrmedel är en ohämmad utveckling.

Men direktivet fortsätter i samma anda och säger att omställningen till fossilfrihet inte får ge "skadliga effekter för delar av landet eller samhället." (sid 1). Det är en begränsning, som försvårar möjligheten att nå det klimatpolitiska målet. Och den tycks bortse från möjligheten att på annat sätt kompensera grupper som drabbas av "skadliga effekter".

Utredaren får vidare i uppgift att föreslå principer för "en långsiktigt stabil och samhällsekonomiskt effektiv prissättning av fossila utsläpp" (sid 11). Men det har redan utretts av professor John Hassler hur prissättningen kan se ut för att klara EUs mål. Han vill att priset höjs efter hand för att ge samhället tid att anpassa sig. Prissättningen bör alltså inte vara "långsiktigt stabil". Med de potentiellt stora risker klimatförändringen innebär, och de åtaganden som gjorts i bla. Parisavtalet, blir önskemålet om en prissättning, som är "samhällsekonomiskt effektiv" en käpp i hjulet på de svenska klimatambitionerna.

Utredaren ska därutöver föreslå åtgärder för att "konsumenter och verksamheter fullt ut ska kompenseras för effekterna på drivmedelspriserna" (sid 16). Här finns till slut en möjlig klimatlösning, om vi ser konsumenternas kompensering så som gruppen Klimatsvaret gör (och Hassler nämner). Då är det konsumentkollektivet – men inte den enskilda utsläpparen – som kompenseras. Den avgift som läggs på drivmedelspriserna återbetalas då till hushållen med i princip samma belopp till alla. Det gör högutsläppare till nettobetalar och lågutsläppare till vinnare. Och det är ett styrmedel, som kan få ner klimatutsläppen.

Det är bara att hoppas, att Styrmedelsutredningen får styrfart och riktning mot klimatmålet!

Petter Wulff, Henrik Petrén, Klimatsvaret – CCL Sverige